Μακεδονικά

Τόμ. 12 (1972)

Αφιερούται εις την μνήμην Γεωργίου Θεμελή, Χαραλάμπους Λέκα

Το έντυπο «Καλλικελάδος Αηδών» της Θεσσαλονίκης

Χαραλάμπος Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.1022](https://doi.org/10.12681/makedonika.1022)

Copyright © 2015, Χαραλάμπος Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1972). Το έντυπο «Καλλικελάδος Αηδών» της Θεσσαλονίκης. *Μακεδονικά*, 12, 508-509.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.1022>

Σχολικόν ἔτος 1897-98

Γεώργιος Βασδραβέλης ἀριστοβάθμιος πτυχιούχος τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ πρῶν Λιδασκαλείου, διδάξας εὐδοκίμως τὰ τεχνικά μαθήματα ἐν τῇ Σχολῇ Ἱστορίαν, Μαθηματικά, Φυσικὴν ἐν τισὶ τάξεσι τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου, καὶ ἰδιαιτέρως ἀσχοληθεὶς εἰς τὰ Γαλλικά, Μαθηματικά καὶ Λατινικά, καὶ ὑποστὰς τὴν ἀπολυτήριον δοκιμασίαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ Σχολικοῦ τούτου ἔτους, ἡξιώθη ἀπολυτηρίου μὲ βαθμὸν ἀρίστα.

Δι' ὃ ἐγένετο τότε τὸ πρακτικὸν ὑπογεγραμμένον ὑφ' ὅλου τοῦ Καθηγητικοῦ Συλλόγου.

Ἐν Τσούτλιφ τῇ 13ῃ Ἰουνίου 1898

ὁ Διευθυντὴς Ἀλ. Ἰωαννίδης

ΙΩΑΝ. Κ. ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗΣ

ΤΟ ΕΝΤΥΠΟ «ΚΑΛΛΙΚΕΛΑΔΟΣ ΑΗΔΩΝ» ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Πρὶν λίγα χρόνια ὑποστηρίχθηκε ἀπὸ τὸν κ. Β. Αἰδάλῃ ὅτι στὸ τυπογραφεῖο Σπ. Βασιλειάδη-Νικ. Βαγλαμαλῇ, ἰδρυμένο στὴ Θεσσαλονίκη τὸ 1870, «ἐξετιπούτο τὸ περιοδικὸ *Καλλικέλαδος Ἀηδών*»¹. Ὁ κ. Αἰδάλῃς βασίστηκε προφανῶς στὴν Ἀγγ. Τσιώμου-Μεταλλиноῦ, ἡ ὁποία ὅμως τὸ μόνο ποῦ ἀναφέρει εἶναι ὅτι στὸ τυπογραφεῖο τοῦ Στεφάνου Θάνου τυπωνόταν τὸ παραπάνω ἔντυπο, χωρὶς νὰ διευκρινίῃ ἂν ἦταν περιοδικὸ ἢ βιβλίο². Ἐλεγχος γιὰ ἐπιβεβαίωση τῆς ἀπόψεως αὐτῆς τοῦ κ. Αἰδάλῃ ἐγίνε κατὰ τὰ τελευταῖα τρία χρόνια σὲ διάφορες βιβλιοθήκες τοῦ Ἁγίου Ὁρους, Θεσσαλονίκης καὶ Ἀθῆνας, χωρὶς ὅμως ἰκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα, μιά καὶ δὲν βρέθηκε πουθενά περιοδικὸ μὲ τὸν ἑλκυστικὸ καὶ στίς μέρες μας ἀσυνήθιστο τίτλο.

Τῇ λύσει τοῦ προβλήματος πρωτοσυνάντησα πρόσφατα κατὰ τὴν καταγραφή τῆς πολυτιμῆς σὲ ἔντυπα τοῦ 19ου αἰῶνα βιβλιοθήκης τοῦ δικηγόρου Θεσσαλονίκης κ. Ἀδამ. Ἀμμανίτη. Ὁ φίλος συνάδελφος ἔχει στὴν κατοχὴ του ἓνα βιβλίο ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, μὲ τὸν τίτλο *Καλλικέλαδος Ἀηδών*. Ἀπὸ τὸν ἐκτεταμένο κατὰ ὅλογο τὼν συνδρομητῶν ἦταν εὐκόλο νὰ συμπεράνῃ κανεὶς ὅτι τὸ βιβλίο εἶχε τυπωθῇ στὴ Θεσσαλονίκη, μιά καὶ οἱ ἀναγραφόμενοι συνδρομητῆς ἦταν σχεδὸν ὅλοι τοὺς κάτοικοι κεντρικομακεδονικῶν περιοχῶν. Δὲν ὑπῆρχε ὅμως πουθενά στὸ ἀντίτυπο τῆς βιβλιοθήκης Ἀμμανίτη μνεῖα τοῦ τόπου ἐκδόσεως καὶ τοῦ τυπογραφείου, γιὰ τὰ πρῶτα φύλλα, ὅπου θὰ βρίσκονταν τὰ στοιχεῖα αὐτά, ἦταν κομμένα. Ἀπευθύνθηκα στὸν κ. Μαν. Χατζηγιακουμῆ, ποῦ ἔχει ἐτοιμάσει βιβλιογραφικὴ ἀνάλυση τῶν ἔργων τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς³. Ὁ κ. Χατζηγιακουμῆς εἶχε τὴν καλωσύνη, γιὰ τὴν ὁποία ἰδιαίτερα τὸν εὐχαριστῶ, νὰ μοῦ στείλῃ πληθεῖς φωτοτυπίες τῶν πρώτων σελίδων ἀπὸ ἓνα ἀντίτυπο ποῦ βρίσκεται στὴν Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη, δωρεὰ τῆς οἰκογενείας Σπ. Μοτσενίγλου (Ε.Β.Ε.-Μοτσενίγιον 508).

Ἡ *Καλλικέλαδος Ἀηδών* δὲν εἶναι περιοδικὸ, ἀλλὰ μουσικὴ ἐκκλησιαστικὴ ἀνθολογία, ποῦ περιέχει τὰ συνηθισμένα μέλη τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ἑσπερινοῦ, τοῦ Ὁρθρου, καὶ τῆς Λειτουργίας. Προστίθενται στὸ τέλος Καλοφωνικοὶ Εἱρμοὶ καὶ πολυχρονισμοὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχῃ Ἰωακείμ Γ' καὶ τοῦ διαδόχου του στὸ Μητροπολιτικὸ Θρόνον

1. Β. Αἰδάλῃ, Αἱ παρεκτροπαὶ τοῦ τύπου, Θεσσαλονίκη 1966, σ. 27.

2. Ἀγγελικῆς Τσιώμου-Μεταλλινοῦ, Ἡ παλαιὰ Θεσσαλονίκη, τ. Β', Θεσσαλονίκη 1940, σ. 38.

3. Βλ. Μαν. Χατζηγιακουμῆ, Σπουδὴ καὶ ἔρευνα τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, «Παρνασσός», τ. 13 (1971), σ. 567-573.

Θεσσαλονίκης Καλλίνικου Φωτιάδη (1878-1884). Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ μέλη ἀνήκουσιν στὸν Βασίλειο Νικολαΐδη Ζαγκλιβερινό, ἱεροψάλτη τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ Θεσσαλονίκης, καὶ σὲ ἄλλους εἴτε συγχρόνους του, ὅπως στοὺς ἱεροψάλτη μοναχὸ Θεοτόκη Βατοπεδινὸ ἀπὸ τῆ Λέσβο, Γεώργιο Μπέτσο Καστοριανό, Βασίλειο Γρηγορίου Οἰκονομίδη ἀπὸ τῆ Νιγρίτα, Νεκτάριο Μ. Βλάχο, Σταμούλη Παναγιώτου Ζαρκινό, εἰς στοὺς παλαιότερους Μητροπολίτη Σισανίου Μελέτιο, Ἀναστάσιο Ραφανίτη, Ἰωάννη Πρωτοψάλτη καὶ μοναχὸ Συνέσιο Ἰβηρίτη. Τὸ ἀντίτυπο τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης ἀνήκε στὸν ἴδιο τὸν Β. Νικολαΐδη Ζαγκλιβερινό, ὅπως πιστοποιεῖται ἀπὸ διάφορα ἰδιόγραφα σημειώματα.

Ἡ πλήρης ἀναγραφὴ τοῦ ἐξωφύλλου εἶναι ἡ ἑξῆς: «Καλλικέλαδος Ἀηδών/Περιέχουσα/Μέρος Τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐνιαυσίου Ἀκολουθίας/Ἡτο Ἑσπερινού, Ὁρθρου καὶ Λειτουργίας/μελοποιηθεῖσα κατὰ τὸ πλεῖστον παρὰ/Βασιλείου Νικολαΐδου Ζαγκλιβερινού/τῇ προσθήκῃ διαφόρων ἀνεκδότων μαθημάτων/τῶν ἐξοχωτέρων τῆς ἐποχῆς μας μουσικοδιδασκάλων/Ἐκδίδονται Ἡδὴ Τὸ Πρῶτον/ὑπὸ Σπυριδωνος Π. Βασιλειάδης/Καὶ/Γρηγορίου Ἱεροδιακόνου Ἰβηρίτου/Ἐν Θεσσαλονίκῃ/Ἐκ Τοῦ Τυπογραφείου «Ἡ Μακεδονία»/Θάνου καὶ Βασιλειάδης/¹ 1882», σσ. η' + 556, διαστάσεις 0,17×0,115 μ.

Νομίζω ὅτι μὲ τὰ παραπάνω νέα στοιχεῖα ἀποκαθίσταται ἡ ἀλήθεια σ' ἓνα θέμα ποῦ, παρὰ τὸν λεπτομερειακὸ τοῦ χαρακτήρα, εἶναι ἄξιο προσοχῆς γιὰ τὴν ἱστορίαν τῆς πνευματικῆς κινήσεως στὴν τουρκοκρατούμενη Μακεδονία.

ΧΑΡΑΛ. Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

ΚΥΡΙΑΛΟΣ Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΠΑΛΑΙΟΠΙΣΤΟΥ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΟΥ*

Τὴν 14ην Φεβρουαρίου 1969 συνεπληρώθησαν 1100 ἔτη ἀπὸ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου Κυρίλλου τοῦ Φιλοσόφου, φωτιστοῦ τῶν Σλάβων. Οἱ Ρῶσι παλαιόπιστοι² ἀπὸ πολλῶν ἡδὴ ἐτῶν, τιμοῦν τὸν Κύριλλον ὡς ἅγιον, ὡς διδάσκαλον καὶ ὡς παιδαγωγὸν τῆς διδασκα-

1. Βλ. Χ α ρ α λ. Π α π α σ τ ᾶ θ ῆ, Τὰ πρῶτα ἑλληνικὰ τυπογραφεῖα τῆς Θεσσαλονίκης, «Μακεδονικά», τ. 8 (1968), σ. 254.

*. Ἡ μετάφρασις ἐκ τοῦ ρωσικοῦ, καὶ ἐκ χειρογράφου τοῦ συγγραφέως, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Κ. Παπουλίδη, Διευθυντοῦ τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου Μακεδόνων Σπουδαστῶν, τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν.

2. Σημ. μεταφραστοῦ: «Παλαιοπίστους», ὁπαδοὺς τῆς παλαιᾶς πίστεως, ὀνομαζόντων ἑαυτοὺς οἱ γνωστοὶ «ρασκόλνικου», οἱ ὅποιοι δὲν ἐδέχθησαν τὴν ἐπὶ Πατριάρχου Μόσχας Νίκωνος (1652-1658) διόρθωσιν τῶν λειτουργικῶν βιβλίων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἑλληνικῶν προτύπων καὶ ἀπεσχίσθησαν τῆς Ὁρθοδόξου ἐν Ρωσίᾳ Ἐκκλησίας. Ἐκτοτε, καὶ μέχρι σήμερον, παρουσιάζονται εἰς δύο κυρίως παρατάξεις, τοὺς «ποπόβτσιν», τοὺς ἐχόντας ἱερεῖς καὶ δεχομένους τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοὺς «μπεζποπόβτσιν», τοὺς μὴ ἐχόντας ἱερεῖς καὶ μὴ δεχομένους τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας.

Διὰ τὴν βιβλιογραφίαν, βλέπε τὸ κλασσικὸν πλέον ἔργον τοῦ Γάλλου σλαβολόγου P. P a s c a l, Annakum et les débuts du raskol. La crise religieuse au XVIIe siècle en Russie (Bibliothèque de l'Institut Français de Léningrad, tome XVIII), Paris (H. Champion) 1938. Ἀνατύπωσις Paris (Mouton) 1963. Πρβλ. καὶ Γ ρ. Π α π α μ ι χ α ῆ λ, Μάξιμος ὁ Γραικός, ὁ πρῶτος φωτιστὴς τῶν Ρώσων, Ἀθῆναι 1950, σ. 482-509. Βλ. Ἰω. Φ ε ἰ δ ᾱ, Ρωσικὴ Ἐκκλησία, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία», τ. 10 (1967), 1043-1048.